

**АЛОЕТНОНИМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ:
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

О. В. Багацька, канд. філол. наук, доцент,

Н. С. Орлова, магістрант

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка,
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, Україна

У статті досліджуються лінгвокогнітивні особливості алоетнонімів у сучасній англійській мові, вивчаються лінгвокультурологічні передумови їх виникнення. У роботі розглядаються алоетноніми, сформовані з ідеологічної стереотипізованої позиції емотивної оцінки корінних представників англомовних націй стосовно представників інших націй, в тому числі національних англомовних меншин. Змодельований концептуальний простір алоетнонімів у сучасній англійській мові, який актуалізується збіркою сукупністю номінативних одиниць на позначення представників різних націй, структурований концептуальними макрополями (КМП): ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД, ІСТОРІЯ, ГРОШІ, ДОЗВІЛЛЯ, РИСИ ХАРАКТЕРУ, НАЦІОНАЛІЗМ, ЇЖА, РЕЛІГІЯ, які деталізуються у відповідних концептуальних полях (КП). Об'єктивізація оцінного ракурсу здійснена за рахунок вибору самого факту, який ґрунтується на стереотипному баченні суспільством (позитивний, негативний чи нейтральний резонанс), та за рахунок його дескрипції спеціальними мовними засобами.

Ключові слова: етнізм, алоетнонім, концептуальна картина світу, мовна картина світу, концептуальний простір.

Когнітивний аналіз мовних явищ розкриває широкі перспективи для дослідження мови в безпосередньому зв'язку з людиною, її розумом, мисленнєвими й пізнавальними процесами, а також механізмами та структурами, що лежать у їхній основі [1, с.7; 2, с.28; 3, с.3; 4, с.21]. Особливої актуальності набуває аналіз взаємодії мовних форм із структурами знання й досвідом людини [3, с. 5], засобів мовного відображення людиною навколишньої дійсності та свого місця у світі[2, с.9; 4, с.6, 8].

Лексична організація будь-якої мови характеризується не лише співвідношенням реально існуючих та первинно утворених у мові лексико-семантичних одиниць, а й можливістю їхнього переосмислення з метою номінації всього того, що є релевантним для мовця в конкретний момент. Теорія вторинної номінації спрямована на пояснення шляху переключення від номінації узагальненого предметного світу до називання окремих фрагментів світу. Фрагментарно мовна картина світу представлена алоетнонімами (данний термін затверджений в українській ономастичній термінології В. Німчуком), які згідно нашого аналізу є номінативними одиницями, що містять вербалізовані уявлення одних народів про інші.

Об'єктом дослідження виступають алоетноніми сучасної англійської мови. **Предметом** аналізу є лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні особливості алоетнонімів сучасної англійської мови.

Актуальність теми визначається загальною орієнтацією сучасних лінгвістичних досліджень на висвітлення особливостей представлення знань про світ за допомогою мовних засобів, а саме – тенденцією до вивчення мотиваційного механізму утворення номінативних моделей на позначення націй. Важливим для сучасного мовознавства є встановлення ролі окремих номінативних одиниць у забезпеченні успішного процесу міжетнічного спілкування.

Метою статті є аналіз лінгвокогнітивних особливостей алоетнонімів у сучасній англійській мові на тлі лінгвокультурологічних передумов їх виникнення.

Мета дослідження зумовила використання **методів** компонентного, концептуального та кількісного аналізу. *Компонентний аналіз* задіяно для визначення семантичної структури алоетнонімів. Використання *концептуального аналізу* дозволило виділити складові елементи сучасної англомовної картини світу та

уможливило їх реконструкцію за допомогою алоетнонімів. Висновки про типовість виділених мовних засобів ґрунтуються на результатах *кількісного аналізу*.

Результатом пізнання світу, що нас оточує, є його вербальна репрезентація (мовна картина світу) та утримання у свідомості у вигляді певної системи понять (концептуальна картина світу) [5, с. 53]. Концептуальна картина світу відображає особливості мислення тієї, чи іншої лінгвокультурної спільноти разом із притаманними їй системою цінностей та стереотипів сприйняття співвітчизників та представників інших етносів.

Етнономінації визначають як обумовлені національно-культурною специфікою уявлення про інший етнос, які є емоційно забарвленим та відносно стійким образом певної етнічної групи [6, с. 21-36]. Система етнономінацій складає особливості міжетнічних відносин у соціумі та відтворюється у мові. Для лексичної системи характерною є етнічна вмотивованість виникнення назви, яка відповідає специфіці культурних традицій [7, с. 1-2]. Отже, вибір та використання етнономінацій у процесі міжетнічного спілкування залежить від упереджень та стереотипних установок стосовно інших народів [7, с. 1].

Для позначення людей за національною ознакою використовується ціла низка термінів: етноніми, авто- та алоетноніми, етнічні прізвиська, етнофобізми, катойконіми та хороніми, які можна диференціювати за об'єктом номінації.

Так, *етнонім* трактують як назву для позначення родів, народів, племен та націй. Оцінний компонент, який міститься в етнонімі, є не завжди справедливим, проте завжди історично обумовленим, чим привносить цінність як історично обґрунтоване культурологічне свідчення. Наприклад: *froggy* – француз; *Chinky, yellow, ricer* – китаєць; *spaghetti* – італієць. Етнонім як родове, загальне поняття має специфічний зміст. Якщо розглядати буквальне значення, то цей термін може позначати лише певний етнос, наприклад, *Russians, Czechs, Poles*. Сучасні назви етнонімічного характеру зазвичай позначають наднаціональні, етнічно змішані, адміністративно-політичні людські спільноти, наприклад, *British* та *Englishmen (Angles, Welsh, Scots, Irish)*. Нагальним на сьогодні залишається питання про доцільність застосування терміна “етнонім” до суперетнічних єдностей, наприклад, *Slavs, Romans, Germans*, чи етнополітичних організацій, що складаються з різних національних груп, наприклад, *Indians, Belgians, Jamaican* [8].

На відміну від етнонімів, *катойконіми* позначають людей за місцем проживання, за населеним пунктом [9, с. 6], а не за національністю чи державною належністю. Не менш важливим є виокремлення поняття та терміна на позначення обмеженої населеної території та її назви – *хоронімів* [9, с. 9]. Здебільшого етноніми є похідними від назв країн, тобто хоронімів.

Етнічні прізвиська використовуються для позначення певного народу. Такими є, наприклад, власні імена (*Ivan* – російський, *Moses* – єврей, *Otto* – німець).

Етнофобізми – це одиниці, що є принизливими, образливими позначеннями тих чи інших етнічних груп, тобто етноніми з негативною оцінкою [10, с. 96]. Наприклад: *nigger* – афроамериканець; *pepper-belly* – мексиканець.

Таким чином, диференціюють етнономінації офіційного та неофіційного характеру. Відтак ми будемо вважати етноніми як офіційні етнономінації, а етнічні прізвиська та етнофобізми як неофіційні. Підставою для такого розмежування стає мотиваційний компонент етнічної номінації, адже неофіційні етнономінації містять упереджені конотативні елементи суб'єктивного характеру, в той час як центральним мотиваційним утворенням офіційних етнономінацій є об'єктивна історична дійсність, екстрапольована на культурологічне підґрунтя до етнічної сутності кожного народу.

Автоетноніми визначають як самоназви, до яких відносять етнономінації самих себе, водночас *алоетноніми* представляють калейдоскоп уявлень та асоціативно-перцептуальних ознак представників різних вікових груп, соціальних прошарків та професійних позицій про тих, хто є чужим для них з позиції національної

ідентичності [8]. Найбільш яскраво алоетноніми представлені в англійській мові, яка є мовою міжнародного вжитку.

Відтак нами був змодельований концептуальний простір алоетнонімів у сучасній англійській мові, який актуалізується збіркою сукупністю номінативних одиниць на позначення представників різних націй. У роботі ми розглядаємо алоетноніми, сформовані з ідеологічної стереотипізованої позиції емотивної оцінки корінних представників англомовних націй стосовно представників інших націй, в тому числі національних англомовних меншин.

Концептуальний простір алоетнонімів сучасної англійської мови можна структурувати за допомогою концептуальних полів та макрополів, які формуються на основі конотативної оцінки представників різних націй. Об'єктивізація оцінного ракурсу здійснюється за рахунок вибору самого факту, який ґрунтується на стереотипному баченні суспільством (позитивний, негативний чи нейтральний резонанс), та за рахунок його дескрипції спеціальними мовними засобами. Аксіологічний план (/+/- – ДОБРЕ, /-/- – ПОГАНО, /0/ – НЕЙТРАЛЬНО) різних ділянок концептуального простору алоетнонімів сучасної англійської мови характеризується неоднозначністю. Узагальнення таких ракурсів дає середню оцінку, що визначає стереотипне бачення соціумом окремого фрагмента концептуального простору.

До найбільш чисельно представлених концептуальних макрополів (КМП) відносимо: ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД, ІСТОРІЯ, ГРОШІ, ДОЗВІЛЛЯ, РИСИ ХАРАКТЕРУ, НАЦІОНАЛІЗМ, ЇЖА, РЕЛІГІЯ, які деталізуються у відповідних концептуальних полях (КП).

Концептуальне макрополе ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД (105 номінативних одиниць із загальної кількості 480) представлене п'ятьма концептуальними полями: КОЛІР ШКІРИ (*Abeed, Aibu, Afro-Saxon, Ainu, Albino, Anglo, Apple, Ashy, Bai Tou, Bak Guiy, Banana, Bat-gwai, Beach-Nigger, Bean Burrito* і т. д.), ЧАСТИНИ ТІЛА (*Banjo Lips, Bed Time, Big Nose, Biscuit Lip* і т. д.), ОДЯГ (*Batman, Beanie, Bogan, Cloggie, Clown, Cross-Dresser, Diaper-Head* та інші), ВОЛОССЯ (*Afro, Aryan, Brillo Pad, Burr Head, Carrot Top, Ditz, Conky* і т. д.), КОНСТИТУЦІЯ ТІЛА (наприклад, *BMW*), МАКІЯЖ (*Dot-Head*).

Проаналізуємо лінгвокультурологічний зміст та оцінний план кожного із виділених концептуальних полів.

КП КОЛІР ШКІРИ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Abeed'* – це арабське позначення темношкірої людини. У арабів лексема *'abid'*, яка з часом трансформувалась у лексему *'abeed'*, історично зафіксована та позначає принизливе значення 'раб'. Навіть у сучасному світі цей алоетнонім широко використовується для вираження принизливого ставлення до темношкірих людей із суто історичних стереотипізованих міркувань, що люди з темною шкірою є людьми другого сорту, котрих у XVII- XVIII столітті насильно експлуатували громадяни США, залучаючи до важкої фізичної праці.

Алоетнонім *'Aibu'* увійшов у загальний вжиток із африканської нігерської мови. Сама лексема першоджерельно означає 'біла людина' та вимовляється як [oуee-bo]. Цей алоетнонім не містить негативної конотації, проте апелює безпосередньо до первинної ознаки забарвлення шкіри людини.

Унікальним є алоетнонім *'Afro-Saxon'*, що позначає людину з білою шкірою, яка поводить себе та розмовляє як афроамериканець.

Багатоаспектним є алоетнонім *'Ainu'*, який позначає японських аборигенів. Первинно ця номінативна одиниця вказувала на корінних мешканців японського острова Хоккайдо, але в наш час означає 'примітивна людина'. Причиною зміни семантики є те, що з часом через розселення людей по всьому світу та змішання крові різних націй, японці втрачають особливості зовнішнього вигляду, стаючи більш схожими на європейців із блідою шкірою та щільнішим волоссяним покривом тіла.

Алоетнонім *'Anglo'* використовується у Мексиці не білошкірими корінними мешканцями Техасу для позначення людей із білою шкірою.

Прикметникова лексема на позначення алоетноніму *'Ashy'* увійшла у вжиток для номінації темношкірих людей, чия шкіра фізіологічно після висихання або просто під сонцем без додаткового зволоження набуває попелястого відтінку.

'Bai Tou' – алоетнонім створений у просторі мандаринської мови для позначення білих людей, що у перекладі із китайського діалекту означає “біла голова”.

Комічним виявляється алоетнонім *'Beach-Nigger'*, що складається із двох лексем *'beach'* та *'nigger'* і позначає занадто засмаглу білу людину.

КП ЧАСТИНИ ТІЛА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Banjo Lips'* складається із двох лексем *'banjo'* та *'lips'*. Перший лексико-семантичний компонент представлений назвою музичного інструменту ‘банджо’, спорідненого із гітарою, але такого, що має округлу форму та шкіряне покриття. Значення алоетноніму використовується для позначення темношкірих людей, у яких від природи великі губи. У даному випадку ми спостерігаємо перенесення характеристики предмета на живу істоту. Схожим за значенням є також алоетнонім *'Biscuit Lip'*, що позначає темношкірих із великими губами. Єдиною відмінністю є конотація із округлими предметами, адже у даному випадку цим предметом імплікації є печиво округлої форми.

Алоетнонім *'Bed Time'* використовується для називання азіатів через їх вузький розріз очей, що нагадують стан людини, яка починає засинати.

Алоетнонім *'Big Nose'* позначає євреїв, які за загальною оцінкою мають великі за розміром носи.

КП ОДЯГ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Batman'* позначає арабських жінок, чиє вбрання згідно ісламському віруванню скриває майже всі видимі частини тіла окрім очей. Такий зовнішній вигляд нагадує костюм супергероя коміксів Бетмена, через що ця номінація й використовується по відношенню до мусульманських жінок.

Алоетнонім *'Beanie'* називає євреїв. У середні віки лексема *'beanie'* була назвою в'язаних дуже популярних серед молоді шапок, що щільно облягали голову. Оскільки євреї носять ярмулки, вони й отримали вказану етнономінацію.

Алоетнонім *'Bogan'* увійшов у вжиток із австралійського та новозеландського сленгу і характеризує австралійця/новозеландця як неосвічену людину. Таким людям притаманна відсутність культури у мовленні, одязі, поведінці та ставленні до оточуючих. Боугани, як правило, не мають освіти. Зазвичай, боугани вдягаються у футболки з логотипами пива, шорти/джинси із плямами, на тілі мають татування та роблять особливу зачіску із підкороченим волоссям спереду та довгим ззаду. Такі люди не піклуються про своє тіло, здоров'я, зовнішній вигляд, а лише насолоджуються життям посереднього рівня та якості, випиваючи велику кількість пива та міцного алкоголю.

Алоетнонім *'Cloggie'* походить від назви датських національних чобіт із деревини й позначає представників датської спільноти.

Алоетнонім *'Clown'* використовується для номінації ірландців, які стереотипно мають об'ємне кучеряве руде волосся, великий червоний ніс через надмірне споживання алкоголю, строкате взуття у клітинку та заплатки на одязі через історичний факт, бо ірландців не було достатньо грошей для купівлі нового одягу, через що їм доводилось постійно підправляти старі шати.

Для позначення шотландців використовується алоетнонім *'Cross-Dresser'*, що асоціюється із кілтом, в який традиційно замотуються шотландські чоловіки, створюючи багатошарову юбку із перехресними краями.

Алоетнонім *'Diaper-Head'* складається із двох лексем: *'diaper'* та *'head'* і виражає принизливе ставлення до арабських жінок, які носять платки на голові згідно релігійним канонам.

КП КОНСТИТУЦІЯ ТІЛА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонімічна абрєвіатура *'BMW'* розшифровується як *'Big Mexican Woman'* і позначає латиноамериканських жінок з пишними формами.

КП МАКІЯЖ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Dot-Head'* апелює до індійської культури. Лексема *'dot'* позначає бінді – традиційну крапку на лобі індусок: якщо крапка червоного кольору – жінка заміжня, а якщо чорного – жінка у пошуку супутника життя.

Концептуальне макрополе ІСТОРІЯ (48 номінативних одиниць) представлено 10 концептуальними полями: ВИДАТНІ ІСТОРИЧНІ ОСОБИСТОСТІ (*Abe Lincoln, Adolf, Cossak*), КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ (*Bar Code, AMF*), РАБСТВО (*Akata, Antique Farm Equipment, Boy*), РАСИЗМ (*AmeriKKKan*), ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА (*Blackfoot, Butterhead*), ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА (*Boche, Bomb Watcher, Bosch, Brown Pants/Shirts*), ГОЛОКОСТ (*Bones*), 11 ВЕРЕСНЯ (*Boxcutter*).

Проаналізуємо лінгвокультурологічний зміст та оцінний план кожного із виділених концептуальних полів.

КП ВИДАТНІ ІСТОРИЧНІ ОСОБИСТОСТІ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Abe Lincoln'*, що використовується для позначення білошкірих людей, походить від імені колишнього американського президента *Abraham Lincoln*, який виступав від імені європеїдної раси.

Алоетнонім *'Adolf'* походить від імені відомого на весь світ німецького тирана *Adolf Hitler*. Відповідно, перше ім'я було транспольоване на весь німецький народ і досі використовується на позначення німців.

Алоетнонім *'Cossak'* на позначення вільного українського воїна використовується наразі для позначення всіх українців.

КП КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ – оцінний план ПОГАНО.

Етнономінація *'Bar Code'* позначає євреїв, яким під час перебування у концентраційному таборі робили на руці татування із відповідним номером. Таким чином євреї були кодовані.

Алоетнонім *'AMF'* позначає євреїв, оскільки є абрєвіатурою від надпису над воротами концентраційного табору Освенцим, яка зазначала: *"Arbeit Macht Frei"* (*Work Brings Freedom*).

КП РАБСТВО – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Akata'* увійшов у вжиток із західної Америки для позначення афроамериканців. Ця номінативна одиниця означає 'збірник бавовни' та має історичні передумови виникнення, адже пращури афроамериканців, будучи рабами, збирали бавовну.

Етнономінація *'Boy'* також пов'язана із рабським минулим темношкірих. Ця лексема використовувалась для принизливої номінації дорослих темношкірих чоловіків, які немов хлопчачки не мали права на власне вільне життя.

КП РАСИЗМ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'AmeriKKKan'* позначає американців. Ця етнономінація є сленговим елементом, що увійшов до вжитку у 1960 році у якості характеристики американців як спільності із вродженим расизмом.

КП ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонімам *'Blackfoot'* використовується для позначення французів, які під час Першої світової війни нерідко випадково позбувались своїх чоботів у рові, захищаючи Вітчизну з босими ногами. Коли вони бігли по землі та грязі – їх ноги ставали чорними від бруду. Зазначені факти є мотиваційним підґрунтям алоетноніму.

Номінативна одиниця *'Butterhead'* позначає японців, які відомі жовтим відтінком шкіри. Під час Першої світової війни американський військовий флот назвав їх *'butterhead'* на кшталт селянського масла жовтого кольору: оскільки військова форма прикриває значну кількість тіла людини, відкритою лишалась лише голова.

КП ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Bomb Watcher'* використовується для номінації японців. Історично передумовним є факт скидання атомної бомби Сполученими Штатами Америки на

Хіросіму та Нагасакі під час Другої Світової війни. Таким чином, японці описані як ті, що споглядають дію атомної бомби.

Алоетнонім *'Bosch'* називає німців через винахід потужного двигуна видатним німцем Робертом Бошем під час Другої світової війни.

Етнономінація *'Brown Pants/Shirts'* описує італійських солдатів, які мали військову форму коричневого кольору.

КП ГОЛОКОСТ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Bones'* номінує євреїв, оскільки через непосильний труд їх тіла настільки виснажувались, що ставали схожими на кіпу кісток.

КП 11 ВЕРЕСНЯ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Boxcutter'* називає арабів-террористів, які на літаку немов би зрізали верхівку коробки (хмарочосу).

Концептуальне макрополе ГРОШІ (2 номінативні одиниці) представлене концептуальними полями ЖАДІБНІСТЬ ДО ГРОШЕЙ (*10% Off*) – оцінний план ПОГАНО та МАРНОТРАТСТВО (*VAP*) – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'10% Off'* позначає євреїв. Ця номінативна одиниця є широко вживаною у Великобританії зі значенням знижки, які начебто полюбують євреї із метою економії коштів на витратах.

Алоетнонім *'VAP'* є абрєвіатурою, яка розшифровується як *"Black American Princess"* і позначає темношкірих пихливих дівчат, які мають багато грошей та витрачають їх не рахуючи для комфорту власного життя.

Концептуальне макрополе ДОЗВІЛЛЯ (91 номінативна одиниця) представлене 8 концептуальними полями: КІНЕМАТОГРАФ (*Abba-Dabba, BDN, Bruce Lee*), ЛІТЕРАТУРА (*Aladdin, Blood Sucker*), МУЗИКА (*Ahab, BBK, Bjork, Boogie*), СУБКУЛЬТУРА АНІМЕ (*Bananame*), ТЕЛЕБАЧЕННЯ (*Beecher, BET, Buffy*), ТЕХНІКА (*AA, Azn, Diesel*), НАРКОТИКИ (*Chromer, Clocker, Coke Camel*), СПОРТ (*Beaner Ball*).

КП КІНЕМАТОГРАФ та ЛІТЕРАТУРА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Aladdin'* позначає арабів через те, що Аладін – головний герой найвідомішої арабської казки «Тисяча та одна ніч».

Колоритним алоетнонімом *'Blood Sucker'* номінують румунів через те, що лексеми *'blood'* та *'sucker'* вказують на вампірство. Найвідомішим вампіром є вигаданий Граф Дракула із роману Брема Стокера «Дракула», який був багаторазово екранізований. Згідно з автором, Дракула жив у Карпатії, у описі якої можна з легкістю впізнати Румунію. Відтак румунів називають алегорично кровопивцями.

КП МУЗИКА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Ahab'* для позначення арабів бере початок у відомій пісні *"Ahab, the A-rab"* Рея Стівенсона, в якій йдеться про араба на ім'я Ахаб.

Афроамериканців називають алоетнонімом *'Boogie'* через те, що саме вони відомі як чудові виконавці джаз музики.

КП СУБКУЛЬТУРА АНІМЕ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім *'Bananame'* використовується для позначення азіатів, які слідуєть тренду аніме культури. Залучивши компонентний аналіз, у структурі цієї етнономінації ми виділили дві лексеми *'banana'* та *'anime'*. Перша лексема ілюструє наявність жовтуватого відтінку шкіри у азіатів. У межах асоціативного поля у більшості людей жовтий колір асоціюється з бананом. Палка прихильність великої кількості азіатів до аніме культури пов'язала дві зазначені лексеми для позначення азіатів як нації, яка практично тотально живе у світі аніме.

КП ТЕЛЕБАЧЕННЯ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім *'Beecher'* використовується для опису агресивно та ворожо налаштованих білошкірих людей. У відомому англомовному телешоу *"Oz"* головного героя на ім'я *Beecher* було понівечено білошкірими расистами.

КП ТЕХНІКА – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім 'AA' використовується для позначення афроамериканців. По-перше можна розшифрувати даний алоетнонім як абrevіатуру для 'African American'. По-друге, посилаючись на відомий факт із минулого про перетворення афроамериканців на рабів, можна інтерпретувати дану етнономінацію як порівняння із батареюкою живлення із подвійний зарядом живлення AA, яка швидко зношується та викидається. Чи не подібний механізм природного відбору був актуальним у далеких XVII-XVIII століттях.

КП НАРКОТИКИ – оцінний план ПОГАНО.

Етнономінація 'Chromer' використовується для позначення аборигенів, серед яких переважаюча більшість нюхає клей із пляшки з-під напою Кока-кола. Сам процес має автентичну назву 'chroming', а той, то цим займається відповідно називається 'chromer'.

Алоетнонім 'Clocker' позначає темношкірих. Ця номінація використовується для позначення найменш успішного продавця кокаїну.

Етнономінативна одиниця 'Coke Camel' позначає латиноамериканців, а сам алоетнонім має значення 'drug trafficking' через те, що латиноамериканці нерідко займаються торгівлею незаконними речовинами наркотичного характеру.

КП СПОРТ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім типу 'Beaner Ball' використовується на позначення латиноамериканців. "Beaner ball" називають спонтанну гру в футбол, що організована мексиканцями.

Концептуальне макрополе РИСИ ХАРАКТЕРУ (53 номінативні одиниці) представлене 5 концептуальними полями: НЕОСВІЧЕНІСТЬ (A.I., ABC), ЛІНОЩІ (American't, African't, Banana Bender, Doozers), ВОРОЖІСТЬ (Baijo), НЕПУНКТУАЛЬНІСТЬ (Black Time), ЕМОЦІЙНІСТЬ (Bobblehead).

КП НЕОСВІЧЕНІСТЬ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім 'A.I.' використовується для позначення американців, оскільки вказана абrevіатура розшифровується як 'American Ignorance'.

КП ЛІНОЩІ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім 'American't' використовують для позначення лінивих американців, про що свідчить компонентний аналіз цієї номінативної одиниці (семами 'american' та 'can't'). Подібним за структурою та конотативною складовою є алоетнонім 'African't' для позначення лінивих та безробітних афроамериканців.

Сленговий алоетнонімом 'Banana Bender' позначає лінивого австралійця, від якого немає ніякої користі. Ця етнономінація апелює до тих австралійців, що мешкають у штаті Квінсленд.

КП ВОРОЖІСТЬ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім 'Baijo', який використовується для позначення людей із білою шкірою, походить із японської, у якій позначає ворожого незнайомця.

КП НЕПУНКТУАЛЬНІСТЬ – оцінний план ПОГАНО.

Номінативна одиниця 'Black Time' позначає афроамериканців через притаманну їм більшості властивість запізнюватись.

КП ЕМОЦІЙНІСТЬ – оцінний план ПОГАНО.

Алоетнонім 'Bobblehead' використовують для номінації афроамериканців, особливо жінок, які активно інтенсивно хитають головою під час розмови.

Концептуальне макрополе НАЦІОНАЛІЗМ (72 номінативні одиниці) представлене 5 концептуальними полями ЗЛИТТЯ РАС (ABC, BBC, Bean Dipper, Beaner Shnitzel, Bink, Buddhahead, CJ, Cocoa Puff), НАДБАННЯ НАЦІОНАЛЬНОСТІ (ABCD), ЕМІГРАЦІЯ (Abeed, Boat Rower), НАЩАДКИ БАТЬКІВ-НЕЛЕГАЛЬНИХ ЕМІГРАНТІВ (Anchor Baby), НАЦІОНАЛЬНА СОЛІДАРНІСТЬ (Brother).

КП ЗЛИТТЯ РАС – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім 'ABC' є абrevіатурою, що розшифровується як 'American-Born Chinese'. Ця номінація надається китайцям, які народились і виростили в Америці і яким чужа китайська культура.

Подібним до попереднього є алоетнонім–аббревіатура ‘BBC’, який розшифровується як ‘British Born Chinese’. Ця номінація надається китайцям, які народились та виросли у Великобританії. Цікавим є також факт співпадіння цієї етнономінації із назвою найбільшої телевізійної компанії у Великобританії BBC. Існує вірогідність того, що у цьому алоетнонімі є натяк на іронію, буцімто китайців у Британії забагато.

Алоетнонім ‘*Bean Dipper*’ використовується для позначення білошкірого чоловіка, який зустрічається із латиноамериканкою. Відомо, що латиноамериканці полюбляють боби ‘*bean*’, а особливо закуски із соусами, виготовленими із бобів, у який потрібно щось вмикати ‘*dipe*’.

Алоетнонімом ‘*Beaner Schnitzel*’ номінують пари, у яких, наприклад, чоловік із Німеччини, де ‘*schnitzel*’ – національна страва, зустрічається із латиноамериканською жінкою, для якої страви із бобами ‘*bean*’ є автентичними.

КП НАДБАННЯ НАЦІОНАЛЬНОСТІ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонімом ‘*ABCD*’, який по суті є аббревіатурно вираженим та розшифровується як ‘*American Born Confused Desi*’, номінують індійців, які народились у Америці та заплутались у своїй культурній ідентичності. Лексема ‘*Desi*’ є сленговою та має значення ‘*countryman*’ із значенням ‘співвітчизник’.

КП ЕМІГРАЦІЯ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонімом ‘*Boat Rower*’ називають кубинців, які намагаються емігрувати до США за допомогою човнів.

КП НАЩАДКИ БАТЬКІВ-НЕЛЕГАЛЬНИХ ЕМІГРАНТІВ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім ‘*Anchor Baby*’ позначає мексиканців. Наразі присутнє посилання на той факт, що багато хто із мексиканців хочуть народити дитину у іншій країні та зареєструвати її як громадянина іншої країни. Таким чином, коли дитина підросе та стане рівноправним громадянином якоїсь країни (не Мексики), вона стане своєрідним якорем – уможливить перевезення до себе усієї рідні, що продовжує жити у Мексиці.

КП НАЦІОНАЛЬНА СОЛІДАРНІСТЬ – оцінний план ДОБРЕ.

Алоетнонімом ‘*Brother*’ називають афроамериканців, які звертаються один до одного в подібній манері у знак національної єдності. Також можливе використання цього алоетноніму як транзакційної моделі автоетноніма у випадку встановлення дружніх відносин білої людини із афроамериканцем.

Концептуальне макрополе ЇЖА (58 номінативних одиниць) представлене 2 концептуальними полями КОШЕРНА ЇЖА (*Bagel-Dog, Circle-K*), НАЦІОНАЛЬНІ СТРАВИ (*Calzone, Chalupa, Cookie, Crumpet-Stuffer*).

КП КОШЕРНА ЇЖА – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім ‘*Bagel-Dog*’ використовується для позначення євреїв. Маючи значення припустимого, кошерний хот-дог має вигляд круглої булочки ‘*bagel*’ із кошерною сосискою всередині ‘*dog*’.

Алоетнонім ‘*Circle-K*’ має пряме відношення до євреїв, адже саме на кошерних продуктах є стікер із буквою ‘*K*’, обведеною у кружечок.

КП НАЦІОНАЛЬНІ СТРАВИ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім ‘*Calzone*’ називає італійців, для яких кальцоне – національна страва.

Аналогічно алоетнонімом ‘*Chalupa*’ називають мексиканців, для яких чалупа є національною стравою.

Британців нерідко називають ‘*Crumpet-Stuffer*’, адже вони традиційно п’ють чай із особливими пампушками ‘*crumpet*’, а лексема ‘*stuff*’ має значення ‘напихувати’, ‘заповнювати’. Відтак, британців бачать як націю, яка “запихується пампушками”.

Концептуальне макрополе РЕЛІГІЯ (7 номінативних одиниць) представлене 2 концептуальними полями КУЛЬТ ЖІНКИ (*Clit-Chopper, Clit-Swiper, Clitless*) або КУЛЬТ ТВАРИН (*Cow-Kisser*).

КП КУЛЬТ ЖІНКИ – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім ‘*Clit-Chopper*’ позначає арабських жінок, які згідно релігійних вірувань проходять ритуал обрізання.

КП КУЛЬТ ТВАРИН – оцінний план НЕЙТРАЛЬНО.

Алоетнонім 'Cow-Kisser' називає індусів, для яких корова є священною твариною.

Таким чином, етнономінації є фрагментом концептуальної картини світу, зумовлені національно-культурною специфікою емоційно забарвлених уявлень про інший етнос. Вони є невід'ємною складовою у побудові міжетнічних відносин у соціумі та вербалізуються мовними засобами. Для номінативних одиниць на позначення одних народів іншими у нашому дослідженні властивим є відбиття специфічних культурних реалій, що переломлюються крізь призму менталітету носіїв мови. Оскільки залежно від об'єкта номінації лінгвісти розрізняють низку видів етнономінацій, ми окреслили термінологічний спектр, у якому активно вживаними є терміни етнонім, етнофобізм, алоетнонім. Етноніми ми визначаємо як офіційні етнономінації, а етнічні прізвиська та етнофобізми як неофіційні. Підставою для такого розмежування стає мотиваційний компонент етнічної номінації, адже неофіційні етнономінації містять упереджені конотативні елементи суб'єктивного характеру, в той час як центральним мотиваційним утворенням офіційних етнономінацій є об'єктивна історична дійсність, екстрапольована на культурологічне підґрунтя до етнічної сутності кожного народу. Автоетноніми є самоназвами, до яких відносять етнономінації самих себе, водночас алоетноніми представляють калейдоскоп уявлень та асоціативно-перцептуальних ознак представників різних вікових груп, соціальних прошарків та професійних позицій про тих, хто є чужим для них з позиції національної ідентичності. У ході дослідження нами було змодельовано концептуальний простір сучасних англійських алоетнонімів, що передбачає багатовекторне конструювання предметів та явищ, які призвели до утворень певних, подекуди тонко відчуваємих, уявлень про світ у вигляді низки структурованих нами концептів. Концептуальний простір алоетнонімів сучасної англійської мови структуруємо за допомогою концептуальних полів та макрополів, які формуються на основі конотативної оцінки представників різних націй. До найбільш чисельно представлених концептуальних макрополів (КМП) відносимо: ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД, ІСТОРІЯ, ГРОШІ, ДОЗВІЛЛЯ, РИСИ ХАРАКТЕРУ, НАЦІОНАЛІЗМ, ЇЖА, РЕЛІГІЯ, які деталізуються у відповідних концептуальних полях (КП). Загалом вибіркою для дослідження стала квота із 480 алоетнонімів.

Перспективою подальшого дослідження убачаємо вивчення вмотивованості та стереотипізації як засобів маніпуляції в контексті публіцистичного дискурсу.

ALLOETHNONYMS IN THE MODERN ENGLISH LANGUAGE: LINGUOCOGNITIVE AND LINGUOCULTURAL ASPECTS

O. Bagatska, PhD;

N. Orlova, Student

*Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko,
87, Romenskaya St., 40002, Sumy, Ukraine*

The article deals with linguocognitive peculiarities of alloethnonyms in the modern English language, dwells upon their linguocultural background. In the work the alloethnonyms, formed from the ideologically stereotyped standpoint of emotive estimation of the representatives of English speaking nations in terms of the representatives of other nations, including national English speaking minorities, are dwelled upon. The modeled conceptual space of alloethnonyms in the modern English language that is actualized by means of nominative units to denote the representatives of other nations is structured with the help of conceptual macrofields (CMF): APPEARANCE, HISTORY, MONEY, LEISURE, FEATURES OF CHARACTER, NATIONALISM, FOOD, RELIGION, which are detailed by the corresponding conceptual fields (CF). Objectivization of the axiological facet is realized by means of the very fact chosen, grounded on the stereotyped viewpoint (positive, negative or neutral resonance), as well as by means of its description by special language units.

Key words: *ethnonym, alloethnonym, conceptual picture of the world, language picture of the world, conceptual space.*

АЛЛОЭТНОНИМЫ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ: ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЙ И ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Е. В. Багацкая, канд. филол. наук;

Н. С. Орлова, студент

Сумской государственной педагогической университет им. А. С. Макаренко,
ул. Роменская, 87, г. Сумы, 40002, Украина

В статье исследуются лингвокогнитивные особенности аллоэтнонимов в современном английском языке, изучаются лингвокультурологические предпосылки их возникновения. В работе рассмотрены аллоэтнонимы, сформированные с идеологической стереотипизированной позиции эмотивной оценки коренных представителей англоязычных наций относительно представителей других наций, в том числе национальных англоязычных меньшинств. Смоделированное концептуальное пространство аллоэтнонимов в современном английском языке, которое актуализируется совокупностью номинативных единиц, обозначающих представителей разных наций, структурировано концептуальными макрополями (КМП): ВНЕШНИЙ ВИД, ИСТОРИЯ, ДЕНЬГИ, ДОСУГ, ЧЕРТЫ ХАРАКТЕРА, НАЦИОНАЛИЗМ, ЕДА, РЕЛИГИЯ, которые детализированы в соответствующих концептуальных полях (КП). Объективация оценочного ракурса выполнена за счет выбора самого факта, основанного на стереотипном видении (позитивный, негативный или нейтральный резонанс), а также за счет его дескрипции специальными языковыми средствами.

Ключевые слова: этноним, аллоэтноним, концептуальная картина мира, языковая картина мира, концептуальное пространство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2004. – 476 с.
2. Кравченко А. В. Язык и восприятие: Когнитивные аспекты языковой категоризации / А. В. Кравченко. – Иркутск: Изд-во Иркутск. ун-та, 1996. – 160 с.
3. Кубрякова Е. С. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его объективации в языке) / Е. С. Кубрякова // Известия АН. Сер. лит-ры и языка. – 1999. – Т. 58, № 5-6. – С. 3-12.
4. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
5. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика / Н. Н. Болдырев. – Тамбов : Тамбовск. гос. ун-т им. Г. Р. Державина, 2000. – 123 с.
6. Сорокин Ю. А. Этнические формы культуры: сознание и модусы его вербальной репрезентации / Ю. А. Сорокин // Лингвокогнитивные проблемы межкультурной коммуникации. – М., 1997. – С. 21-36.
7. Святюк Ю. В. Семантика та функціонування етнономінацій у сучасній англійській мові: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / Ю. В. Святюк. – Донецьк, 2005. – 20 с.
8. Ayto J. Oxford Dictionary of Modern Slang / J. Ayto. – New York, 1996.
9. Ковалёв Г. Ф. Этнонимия славянских языков. Номинация и словообразование / Г. Ф. Ковалёв. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1991. – 175 с.
10. Антонченко Т. М. Лінгвопрагматичні особливості функціонування етнонімів та етнофобізмів (на матеріалі амер. варіанта англійської мови) / Т. М. Антонченко // Вісник Київськ. Лінгвіст. унів-ту. Сер. Філологія. – 1999. – Т. 2, № 1. – С. 95-103.

LIST OF REFERENCES

1. Karasik, V. I., 2004, *Language circle: Personality, Concepts, Discourse*, Peremena, Volgograd, 476 p.
2. Kravchenko, A. V., 1996, *Language and perception: Cognitive aspects of language categorization*, Irkutsk, 160 p.
3. Kubriakova, E. S., 1999, Semantics in cognitive linguistics (on concept container and its means of language objectivation), *Izvestia AN. Ser. Lit-re and Language*, v. 58, no. 5-6, p. 3-12.
4. Manakin, V. N., 2004, *Contrastive lexicology*, Znannia, Kyiv, 326 p.
5. Boldyrev, N. N., 2000, *Cognitive semantics*, Tambov State Univ. named after G. R. Derzhavin, Tambov, 123 p.
6. Sorokin, Y. A., 1997, Ethnic culture forms: Conscience and moduses of its verbal representation, *Linguocognitive Problems of Crosscultural Communication*, Moscow, p. 21-36.
7. Sviatiuk, Y. V., 2005, Semantics and ethnonomination functioning in the modern English language, Abstract from diss. of cand. of philol.: 10.02.04, Donetsk, 20 p.
8. Ayto, J., 1996, *Oxford Dictionary of Modern Slang*, New York.
9. Kovaliov, G. F., 1991, *Ethnonyms of slavonic languages. Nomination and word formation*, Izd-vo Voronezh Univ., Voronezh, 175 p.
10. Antonchenko, T. M., 1999, Linguopragmatic peculiarities of ethnonyms functioning in American English, *Visnyk Kyiv Ling. Univ. Ser. Philology*, v. 2, no. 1, p. 95-103.

Надійшла до редакції 10 березня 2015 р.